Konkurs na projekt pawilonu polskiego na Światową Wystawę EXPO 2005 w Japonii

Sformułowanie hasła wystawy – Dostrzeż piękno. Piękno natury – piękno człowieka – piękno sztuki – poprzedzone zostało badaniami opinii publicznej, z których wynikało, iż Japończycy kojarzą Polskę przede wszystkim z muzyką Chopina

Otwarty, jednoetapowy konkurs na opracowanie projektu pawilonu polskiego na Światową Wystawę EXPO 2005 w Aichi (Japonia)
Organizator: *Krajowa Izba Gospodarcza – Biuro EXPO 2005*
Skład sądu konkursowego:
Maciej Pawlicki (przewodniczący komisji, dyrektor programowy Biura EXPO); Allan Starski (scenograf); Agnieszka Morawińska (dyrektor Narodowej Galerii Sztuki Zachęta); Henryk Lipszyc (były Ambasador RP w Tokio); profesor Przemysław Krajewski (dziekan Wydziału Architektury Wnętrz ASP w Warszawie); profesor Waldemar Baraniewski (Instytut Historii Sztuki Uniwersytetu Warszawskiego); Żanna Szulc-Stronczyńska, Andrzej Kałuszko (Biuro EXPO)
Wybrane wytyczne zawarte w warunkach konkursu:
projekt powinien być zgodny z hasłem wystawy: Dostrzeż piękno. Piękno natury – piękno człowieka – piękno sztuki *oraz z głównym motywem:* Chopin – Muzyka – Twórczość; *projekt powinien być funkcjonalny i dostosowany do specyfiki Wystawy Światowej; fasada pawilonu, obejmująca przestrzeń 36m x 10m x 3,6m, stanowi główny wyróżnik pawilonu; projekt będzie musiał uzyskać akceptację japońskich organizatorów EXPO; najważniejsze pomieszczenie pawilonu – forum – powinno mieć powierzchnię ok. 350 m² i wysokość 9 m, zaś charakter aranżacji plastyczno-architektonicznej powinien nawiązywać do hasła wystawy; forum okazjonalnie będzie wykorzystywane jako miejsce koncertów, spotkań, seminariów; w przestrzeni forum należy wydzielić: miejsca dla artystów i prelegentów, punkt informacyjny, sklep z pamiątkami, toalety oraz – fakultatywnie – restaurację; projekt wejścia/wyjścia musi umożliwiać ruch dwustronny (z zewnątrz i z pomieszczenia „Chopin")*
Fasada pawilonu: *36m x 10m x 3,6m*
Powierzchnia forum: *350 m², wysokość 9 m*
Nie oszacowano kosztu inwestycji
Rozstrzygnięcie konkursu:
maj 2004

Tradycja Wystaw Światowych liczy już sto pięćdziesiąt lat. Pierwsza miała miejsce w Londynie w 1851 roku, w słynnym Crystal Palace – istniejącym do dziś szklanym pawilonie, zaprojektowanym przez Josepha Paxtona. Od tamtej pory zorganizowano sześćdziesiąt osiem takich wystaw. Ostatnia odbyła się w 2000 roku w Hanowerze.

Debiut Polski na Wystawie Światowej w Chicago w 1933 roku był dość skromny, ale już cztery lata później w Paryżu polscy artyści i projektanci zdobyli liczne nagrody – 78 Grand Prix, 51 dyplomów honorowych, 73 złote medale, 44 srebrne i 29 brązowych, zaś pawilon polski – którego głównym autorem był Stanisław Brukalski – jury wystawy uznało, obok japońskiego i fińskiego, za najpiękniejsze dzieło architektury wystawowej.

Po II wojnie światowej nie braliśmy udziału w wystawach. Skromne ekspozycje Polska zaprezentowała dopiero w Sewilli (w 1992 roku), a następnie w Taejon w Korei (1993 rok) oraz w Lizbonie (1998 rok). Na ostatniej wystawie w Hanowerze skutecznie zaznaczyliśmy swoją obecność, bowiem w 2000 roku pawilon autorstwa Wojciecha Obtułowicza (prezentacja w „A-m" 6/2000) odwiedziło aż trzy miliony osób, zaś w rankingu publiczności – na sto osiemdziesiąt dziewięć uczestniczących krajów i organizacji – Polska zajęła czwarte miejsce.

Wystawa Światowa EXPO jest jedną z bardziej prestiżowych imprez międzynarodowych. Nobilituje zarówno organizacja wystawy, jak i samo wzięcie w niej udziału.

Kolejna wystawa odbędzie się w Japonii między 25 marca a 25 września 2005 roku. Udział w niej zapowiedziało sto dwadzieścia pięć krajów. Organizatorzy szacują, że odwiedzi ją około piętnastu milionów ludzi (z czego 90% będą stanowić Japończycy). Dla porównania, ostatnie EXPO w Hanowerze przez cały okres jego trwania (1.06-31.10.2000) zwiedziło około osiemnastu milionów osób (organizatorzy przewidywali frekwencję na poziomie czterdziestu milionów).

Tereny wystawowe znajdują się w najbardziej uprzemysłowionym rejonie świata – na obszarze prefektury Aichi, na obrzeżach jej stolicy – Nagoi. Ich łączna powierzchnia, skomunikowana siecią drogową i koleją na poduszce magnetycznej, wynosi około stu siedemdziesięciu trzech hektarów. Organizatorzy wyodrębnili Sześć Globalnych Wspólnot, reprezentujących różne części świata. Każdej z nich przyznano inną gamę kolorystyczną, która ma dominować w wystroju pawilonów narodowych poszczególnych krajów. Aby ujednolicić całość kompozycji, organizatorzy wybudowali pawilony dla wszystkich uczestników wystawy, tym ostatnim pozostawiając dowolność w projektowaniu fasad oraz aranżowania wnętrz.

Hasłem przyszłorocznej wystawy, która – jak kilka ostatnich – koncentruje się na *poszukiwaniu rozwiązań globalnych problemów naszej cywilizacji*, jest *Mądrość natury* (dla przybliżenia tej idei stosowany jest również podtytuł: *Ekspozycja globalnej harmonii*). Chcąc zapewnić możliwość wyrażenia specyfiki różnych krajów, określono trzy kolejne podtematy: *Macierz natury* (kierunki rozwoju cywilizacji XXI wieku, nowy model cywilizacji oparty na nowych technologiach oraz historii Ziemi, nowe podejście do rozwiązywania problemu zaludnienia i problematyki środowiska naturalnego), *Sztuka życia* (przez sztukę i tradycję, wzajemna wymiana mądrości i sztuki życia pomiędzy człowiekiem i naturą) oraz *Rozwój społeczności ekologicznych* (nowy model społeczeństwa XXI wieku: harmonia między rozwojem społeczeństwa a środowiskiem). Na otwarty konkurs na *twórczą pracę projektową, dotyczącą opracowania projektu scenograficzno-architektonicznego ekspozycji w pawilonie polskim*, ogłoszony w styczniu 2004 roku przez Krajową Izbę Gospodarczą, wpłynęło zaledwie trzynaście prac. Przedmiot konkursu dotyczył dwóch elementów ekspozycji: fasady o wymiarach 36m x 10m x 3,6m (głównego wyróżnika pawilonu) oraz przestrzeni otwartej – forum (największego i najważniejszego pomieszczenia o powierzchni około trzystu pięćdziesięciu metrów kwadratowych i wysokości dziewięciu metrów).

Polska prezentacja, według założeń organizatorów (KIG), miała nawiązywać do podtematu *Sztuka życia* i być uzupełniona elementami z obszaru tematu *Macierz natury*. Za główne hasło wystawy przyjęto: *Dostrzeż piękno. Piękno natury – piękno człowieka – piękno sztuki*, zaś za temat dominujący: *Chopin – Muzyka – Twórczość*. Sformułowanie hasła wystawy poprzedzone zostało badaniami opinii publicznej, z których wynikało, iż Japończycy kojarzą Polskę przede wszystkim z muzyką Chopina. Dlatego celem przyszłorocznej ekspozycji polskiej w Japonii jest po pierwsze ogólna promocja naszego kraju i jego dorobku w Japonii i krajach regionu, przyciągnięcie turystów japońskich, a co za tym idzie – zwiększenie liczby japońskich inwestycji w Polsce.

1. *Globalna Wspólnota – Europa – 34 moduły (pawilon polski znajduje się przy kopule), wizualizacja*
© Japan Association for the 2005 World Exposition

Zwycięzcy konkursu – architekt Krzysztof Ingarden i artysta plastyk Aleksander Janicki, wraz z zespołem – zaprojektowali fasadę pawilonu polskiego w *nowatorskiej technologii, opartej o modularny układ przestrzennie wygiętych stalowych ram, oplatanych białą wikliną*.
Wnętrze pawilonu stanowi odwzorowanie „przekroju podłużnego" Polski – od Morza Bałtyckiego do Tatr. Pojawia się on także w dolnej części fasady, którą *tworzą punktowo mocowane tafle szkła lub plexi z kolorowym nadrukiem*. Tu będzie prezentowana *dynamiczna opowieść o współczesnej Polsce*, z wykorzystaniem najnowszych technologii projekcyjnych. Na wysokości Krakowa usytuowano zejście do pomieszczenia „pod ziemią", mającego imitować kopalnię soli w Wieliczce.
Oryginalny pomysł zastosowania wikliny – bardzo „polskiego" materiału – jako tworzywa elewacyjnego, znakomicie oddaje podane przez organizatorów hasło *Sztuka życia*, jako harmonijne połączenie tego, co naturalne, z nowoczesną technologią.
Forma wiklinowego kołnierza nałożonego na szklany graniastosłup przypomina pomnik Chopina w warszawskich Łazienkach, projektu Wacława Szymanowskiego z 1926 roku. Ale nie tylko dzięki temu podobieństwu wyrażenie muzyki poprzez architekturę jest w projekcie znakomicie widoczne.
Krzysztof Ingarden, który jest także Generalnym Konsulem Honorowym Japonii w Krakowie, współautorem Ambasady Japonii w Polsce (prezentacja w „A-m" 2/2001), Ambasady RP w Tokio (prezentacja w „A-m" 2/2002), oraz współautorem Centrum Manggha w Krakowie, po raz kolejny bardzo dobrze połączył elementy polskiej tradycji i wyczucie japońskiej estetyki.
Dwie równorzędne drugie nagrody zdobyły zespoły w składzie: Barbara Kowalewska i Berenika Zimończyk oraz pracownia DiM'84 we współpracy ze Studiem Plantacja.
Estetyka pierwszej pracy podporządkowana jest hasłu: *Chopin – Muzyka – Twórczość*. Fasada ma niejednorodną strukturę – w warstwie spodniej, na siatce winylowej, umieszczono nadruk przedstawiający krajobraz mazowiecki i wizerunek Chopina. Warstwę zewnętrzną stanowi splot ażurowych rur *o różnej średnicy, wykonanych z poliwęglanu bezbarwnego, matowionego od strony wewnętrznej – nocą lub o zmierzchu podświetlanych różnobarwnym światłem w rytm określonych dźwięków*. Analogicznie do poetyckiej kompozycji fasady urządzono wnętrze pawilonu: w nim również znajdują się elementy pionowe (rury) i poziome (taśmy z poliwęglanu), oświetlone barwnym systemem zmiennego światła. *Jedną trzecią oświetlenia pawilonu stanowią wyświetlane przez projektory lub podświetlane od wewnątrz dwuwarstwowe wielkoformatowe zdjęcia*.
Druga praca, która zdobyła równorzędną nagrodę, jeszcze dosłowniej nawiązuje do motta polskiej prezentacji – dominującym akcentem plastycznym jest skrzydło fortepianu, w kolejnych nadesłanych wersjach projektu usytuowane w różnych miejscach elewacji pawilonu. Obok niego umieszczono imitację ściany solnej kopalni w Wieliczce. Ekspozycja wewnątrz ma pokazywać *nowoczesny kraj wielkiej tradycji europejskiej*, a *publiczność siedząc na amfiteatralnych schodach ogląda* (na telebimie) *zmieniające się obrazy polskich osiągnięć*.
Większości autorów pozostałych prac trudno było wykroczyć poza schemat narodowych stereotypów. Widoczna kratownica konstrukcji pawilonu stała się tłem dla wycinanek łowickich, bocianów, żagli, czy siedemnastu plastrów miodu, mających symbolizować województwa Polski, zaś na forum pawilonu można było zobaczyć *lalki w strojach szlacheckich, „fruwające" wokół wiklinowej kopuły strzechy*. Na tym tle wyróżnia się praca autorstwa Agaty Krawczyńskiej i Michała Brzyskiego, z motywami „plecionej" elewacji, nawiązującej do wikliny.
Polski pawilon projektu Krzysztofa Ingardena będzie sąsiadował z pawilonem Ukrainy, którego projekt elewacji nie został jeszcze oficjalnie zatwierdzony. Mimo tej niewiadomej i tak oryginalna fasada polskiej ekspozycji pozwala żywić nadzieję, że zostaniemy dostrzeżeni wśród międzynarodowej mozaiki.

Magdalena Jeleńska

Pierwsza nagroda

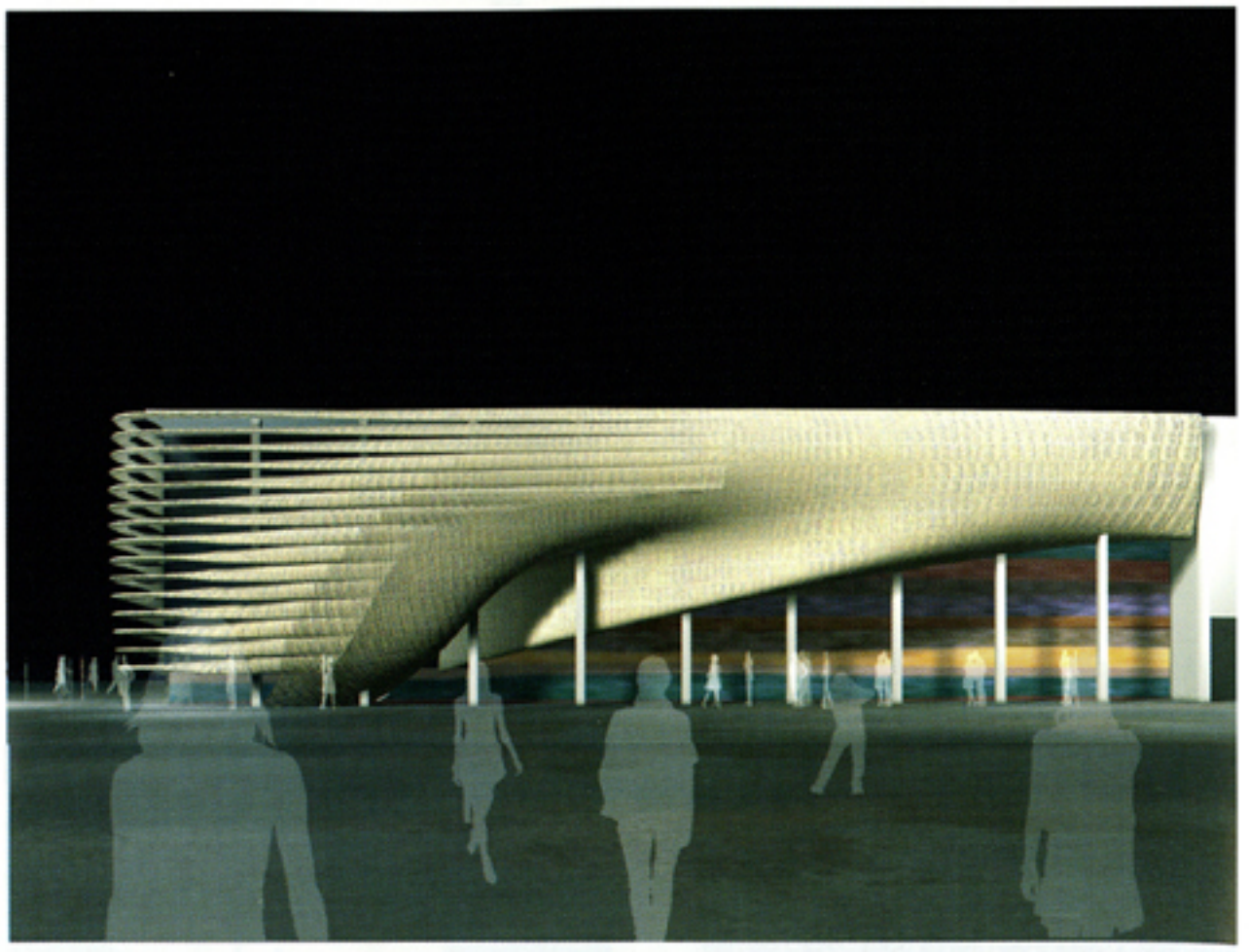

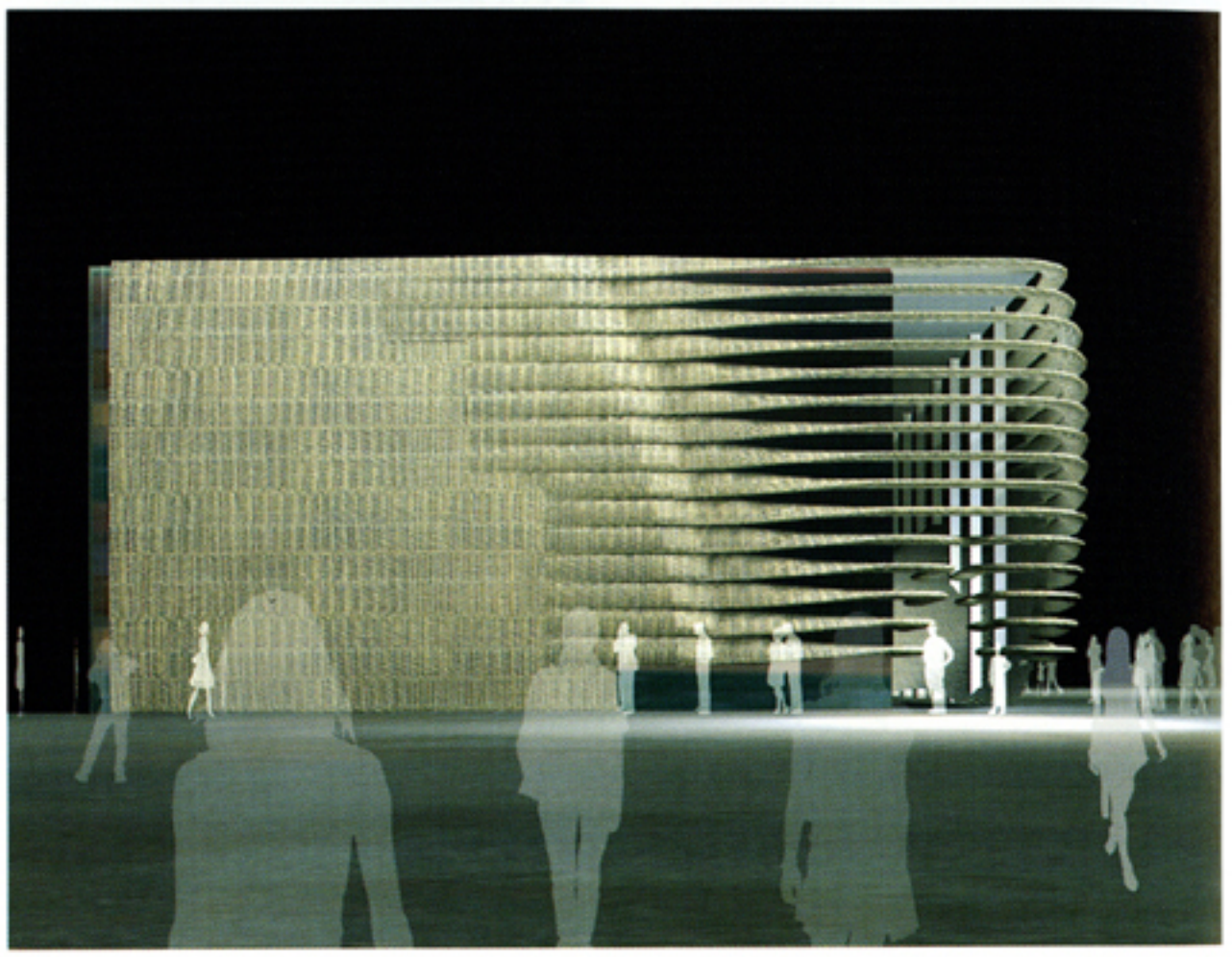

I nagroda – praca nr 260263
Autorzy: Ingarden&Ewý Architekci sp. z o.o., architekt Krzysztof Ingarden, artysta plastyk Aleksander Janicki; współpraca autorska: architekt Jacek Ewý; zespół autorski: architekci Piotr Urbanowicz, Piotr Hajda, Grzegorz Smagulecki, Bartosz Haduch, Dominik Starzycki, Piotr Chuchacz (K3), Benedykt Bury (K3), Rafał Chowaniec (K3), student Maciej Wierzbiński; model fizyczny: Wojciech Nowicki (Nowe Studio); konstrukcje i branże: Ove Arup&Partners, Warszawa; współpraca w Japonii: ADH Architects – M. S. Watanabe; konstrukcja: Mark Lenczner, Kankyo Engineering (M&E)

1. *Elewacja frontowa pawilonu*
2. *Elewacja boczna pawilonu*
3. *Sytuacja*
4. *Rzut parteru*
5. *Studia nad elewacją pawilonu*
6. *Wnętrze forum (przekrój przez Polskę)*
7. *Rzut piętra*
8. *Wnętrze – projekcja zima*
9. *Wnętrze – projekcja Chopin*
10. *Przekrój podłużny*

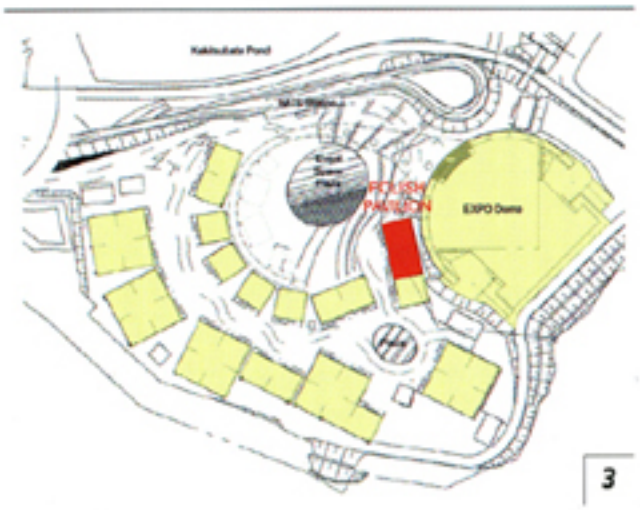

3

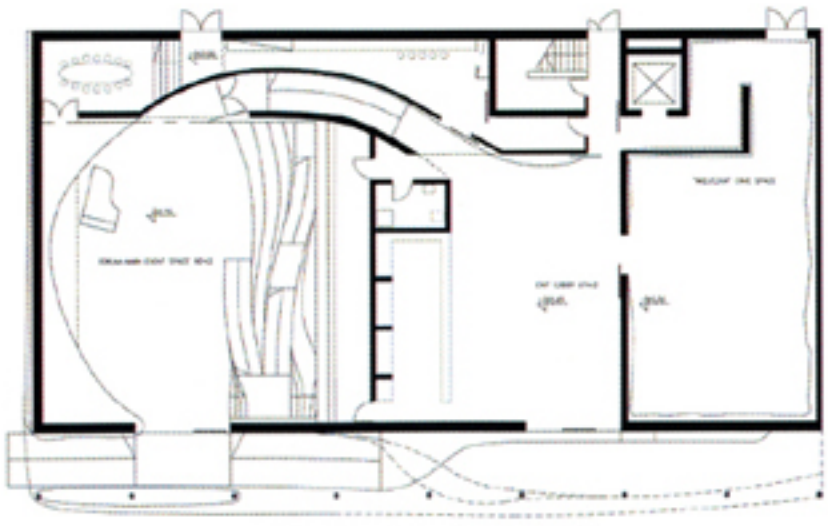

5

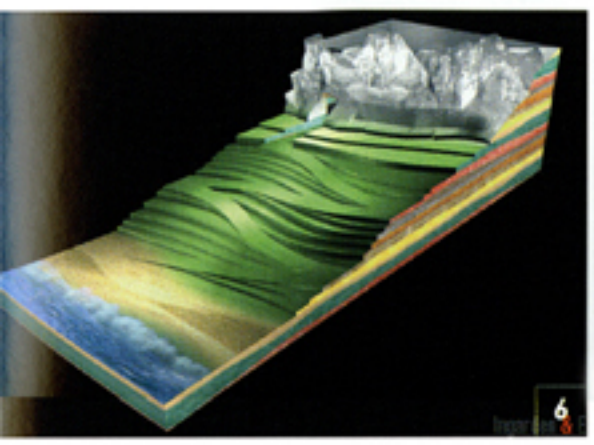

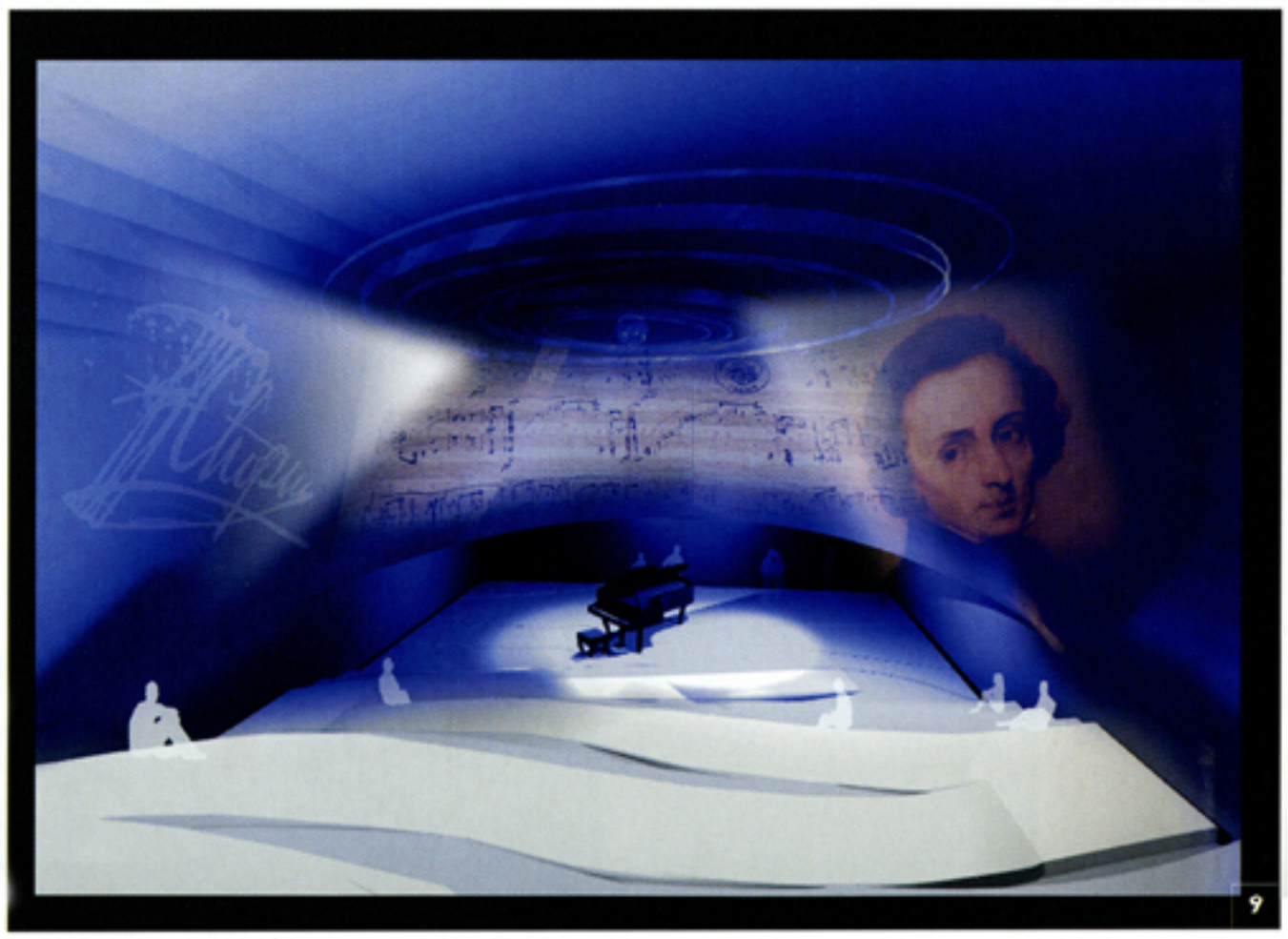

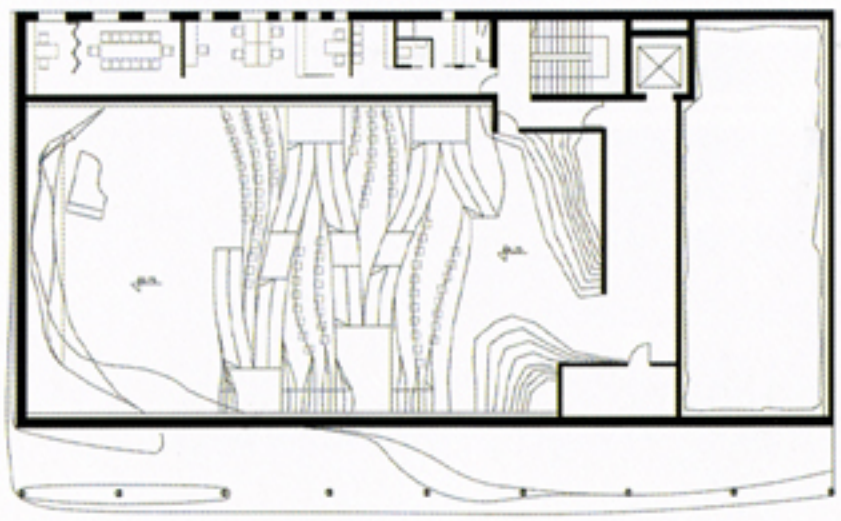

7

10